

Interpretace *Ka* jako fantomu

Otázka problému rychlé reinkarnace") - zda pod pojmem „Ka“, známým ze staroegyptského světonázoru, není snad myšleno to, co jsme výše charakterizovali jako fantom, jako nadsmyslově viditelnou fyzickou organizaci - vedla k následujícímu srovnávacímu zkoumání.

Vždyť všichni autoři, v jejichž knihách jsem se o tom dočetl, charakterizovali *Ka* v rozporu s touto domněnkou jako životodárný, darující, plodivý element (Bonnet, Brunner-Traut, Lurker), *Ka* tedy bylo přirovnáváno k éternému tělu (Bindel)¹.

Ve skutečnosti vlastně vůbec nedokážeme „přeložit“ text z cizího jazyka a zejména ne ze starověkého: vždy se musíme pokusit jej přetlumočit podle smyslu. Neboť sféra vědomí, s níž musíme počítat, je zde, v případě staroegyptštiny, ještě odlišnější nežli u staré řečtiny, a obě jsou jiné než ta naše. Můžeme ji respektovat jen prostřednictvím spirituálního světonázoru, který jí je přiměřený.

Tři nadsmyslově viditelné bytostné články: Ka, Ba, Ach

Fakt, že *Ba* má co dělat s duševní bytostí člověka, nebyl nikdy popřen. Bindel ho přímo nazývá duševní tělo, astrální tělo. Podle Bonneta je *Ba* nebeského původu. Za *Ba* jako duši Osirida byl pokládán Sírius, za *Ba*, duši slunečního boha, bylo považováno Slunce. Hvězdy byly *Ba*, duše, které unikly k bohům. A jednou se píše, že *Ba*, duše, vzpomíná na svou

¹ Kolpaktchy charakterizuje situaci kolem interpretace pojmu *Ka* následovně:

„Jedná se zde o proslulé *Ka*, předmět tolika kontroverzí mezi egyptology; pro jedny je *Ka* dvojníkem zemřelého, pro druhé jakýmsi druhem strážného anděla (ochranného génia) atd.“

Také Lurker popisuje potíže s interpretací, když se domnívá, že pojmy *Ka*, *Ach* a *Ba* nebyly vždy jasně definovány a v průběhu egyptské historie měly různé významy; Morenz je zase toho názoru, že pojem *Ka* je mnohvrstevnatý a vymyká se pevnému uchopení; Erman píše o „*Ka*, které navždy zůstalo nejasnou a nedefinovanou bytostí“; a Bonnet dochází k závěru, že již ve Staré říši se časem ztratil smysl pro zvláštní charakter *Ka* a proto lidé zapomněli, jak ho mají vymezit oproti jiným nositelům sil. (pozn. aut.)

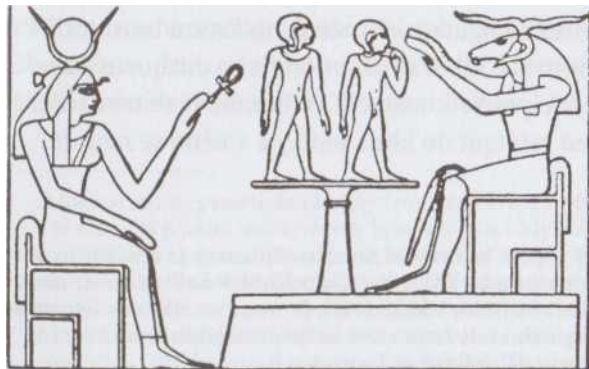
mrtvolu.

Mezi Ka a Ba se zmiňuje ještě *Ach*, které, jak více rozvedu níže, dle něj chtěl přirovnat k éternému tělu. Jelikož tyto tři nadmyslové viditelné bytostné články jsou jakoby zasunuty do sebe a jasnozřivým lidem tehdejší doby se jeví jako společně působící, můžeme pochopit, že tyto tři články nebyly vzájemně odděleny, stejně jako i dnes parapsychologové mluví o jednom astrálním těle.

Také R. Steiner přesněji rozlišil fyzickou organizaci jako fantom od éterného těla zřejmě poprvé až v roce 1911 (v GA 128), jak jsme lo popsali výše. V roce 1909 (v GA 112) mluvil ještě o éterném těle se všemi projevy fyzického těla. Neboť k tomu, aby dokázal prozkoumat éterné tělo, si musel nejprve odsugerovat fyzické tělo. Tím se mu však z jasnozřivého zorného pole přirozeně ztratila i fyzická organizace, *fantom*, který pak musel v jeho prapůvodní existenci vyhledat nejvyšší jasnozřivou silou až v devachanu (GA 129). V následujícím textu se pokusíme o bližší charakteristiku Ka a také Ach.

Chnum, zobrazovaný v lidské podobě s beraní hlavou, vytváří jako bůh-stvořitel lidi na hrnčířském kruhu (viz B. Brunner-Traut). Chnumova beraní hlava poukazuje na utváření fyzického těla jako duchovního zárodku v souvislosti se starým Saturnem.

U R. Steinera čteme: „Když se podíváme na zvěrokruh tam, kde stojí *Skopec*, můžeme říci: základ pro horní část naší hlavy vznikl a byl k nám poprvé přiřčen, když *starý Saturn stál ve znamení Skopce*.“

Chnum formuje Amenofise III. a jeho Ka na hrnčířském kruhu. Hathor mu předává znamení anch, Luxor (Bonnet).

&

(Základ pro náš řečový orgán nám byl přičleněn, když Saturn stál ve znamení Býka... atd.)“ (GA 110) To, co bylo takto utvořeno na starém Saturnu, bylo tedy prvním základem nadmyslového fyzického těla Kromě toho, utváření celého těla postupuje od hlavy, jak s ohledem na duchovní zárodek od devachanu až k měsíční sféře, tak i s ohledem na fyzické tělo v embryonálním vývoji.

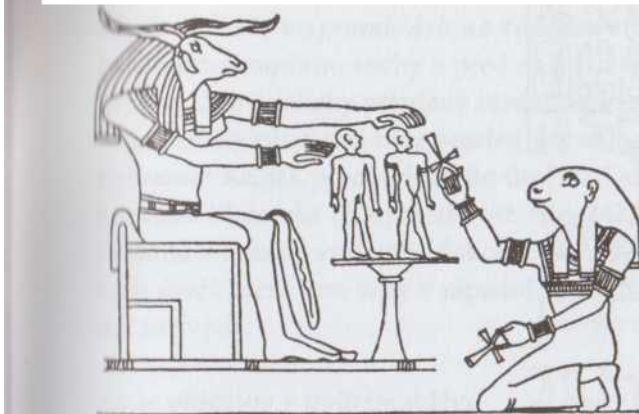
Pozoruhodné je, že na západní stěně místnosti zrození v luxorském chrámu vidíme, jak Chnum na hrnčířském kruhu tvoří dvě zcela shodně zformované dětské postavy, totiž Amenofise III. (1402—1364) a jeho Ka. „Ka má tedy stejnou postavu jako tělo! Obě postavy se zcela prostupují!“ (Brunner-Traut).

Na rozdíl od jiných vyobrazení v knihách nacházíme u Ermana a u Bonneta úplné zobrazení²: na něm vidíme nejenom Chnuma, jak na hrnčířském kruhu tvoří krále a jeho Ka, ale i Hathor, která oproti těmto výtvarům na hrnčířském kruhu drží znamení života (znamení anch, smyčku života, kříž s očkem), symbol a hieroglyf života. Ka tedy nemůže být samotným éterným tělem, neboť život mu - zde od Hathor - musí být teprve vštípen a éterné tvořivé síly mu budou muset být předány teprve jako Ach. To, co bylo v textech vyjádřeno pomocí tohoto znamení života, se mnohonásobně kryje s Ach, k němuž jsme přiřadili pojem éterného těla, životního těla tvořivých sil.

Také druhé zobrazení nám ukazuje Chnuma, jak na hrnčířském kruhu vytváří člověka. Na tomto obrázku vidíme oproti předchozímu navíc i zajímavé detaily.

Nepohlavne znázorněná figura na hrnčířském kruhu musí totiž být Ka - může to být jenom Ka, které se při početí jako duchovní zárodek fyzického těla připojuje pouze k matce. O Chnumovi se také píše, že formuje *tělo*, které *má* vstoupit do klína *matky* a z něho se narodit.

² Obvyklý, výše zmíněný popis v knihách od Bonneta, Ermana aj. je zavádějící, protože na tzv. luxorské desce v místě, kde se nachází podbřišek a oblast stehou obou dětských postav, zeje široká štěrbina v kameni (H. Brunner, viz náčrt). Tato oblast je však na přesně analogickém zobrazení z Der-el-Bahri zachována, jen na místě Hathor v Luxoru vystupuje dřívější Heket. (pozn. aut.)

*Chnum formuje
Hatšepsut a její
Ka na
hrnčířském
kruhu. Heket k
tomu připojuje
znamení Anch,
Der-el-Bahri
(Baumann).*

Protože se Já
lidské bytosti, která
se chce inkarnovat,
spojuje s otcem,

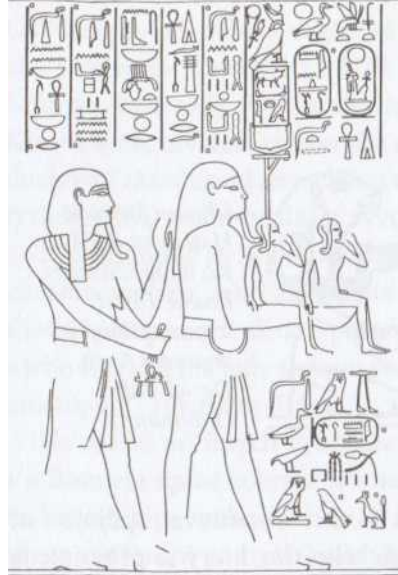
musí být duchovní zárodek fyzického těla, který se připojuje jenom k matce, nepohlavní.

Známý terasovitý chrám Hatšepsut však pochází již z doby na začátku Nové říše. Dítě a jeho Ka zde představují královnu Hatšepsut (1504-1483 př. n. l.). Přestože je míněn ženský faraón, jsou dítě a Ka zobrazení mužsky. 3

Nepohlavní zobrazení Ka faraónů

Na nepřetržitý děj mezi početím a narozením poukazují relativně dobře zachované desky v luxorském chrámu (scény XIII a XIV), na nichž se nachází vždy nepohlavní zobrazení Ka, opatřeno znakem pro Ka, a obraz prince s královskou kartuší (Amenofis III.), jenž je zřetelně znázorněn pohlavně (H. Brunner, tabule 13 a 14).

3 „Musíme mít na paměti, že všechny tyto scény byly vyryty na příkaz Hatšepsut, a že hlavním přáním této královny bylo, aby byla vždy zobrazována jako muž. Proto vidíme na desce boha chlapce, oba navlas stejné, přičemž jedna bytost představuje malou královnu a druhá její Ka, jejího dvojníka, který je s ní nerozlučně spojen od chvíle narození. Tyto dvě lidské bytosti jsou bez života. Jakmile Chnum dílo dokončí a chlapci stojí před ním, jeho božská choť, žabohlavá Heket, která drží před jejich chřípím znamení života, jim daruje život.“ (pozn. překl.)

*Nákres luxorské desky XIIIIL
(Brunner-Hellmut, tabule 13)*

Tím by se potvrzovala naše dřívější domněnka. Srovnáme-li však všechna vyobrazení, tak můžeme pociťovat určitou nejistotu v případě určení pohlaví. Původní stav věci by mohl vyplynout teprve z nadřazených hledisek, které jsme se zde pokusili objasnit v souvislosti s duchovním zárodkem fyzického těla při početí. - Ka faraóna bylo svým významem

připodobňováno bohům, do jisté míry jako božský obraz, jako duchovní zárodek v devachanu. V Der-el-Bahrí se např. nachází nápis: „Dávám ti bytí na čele Ka (mn. č.) všech žijících... jako tvůj otec Amon-Re, který tě miluje...“ (H. Brunner).

U Brunnera-Trauta dále čteme: „Také v křesťanské koptské literatuře nadále přetrvává dvojí utváření dítěte jako těla a Ka. Po smrti začne Ka bydlet v náhrobní soše, a v domě této sochy, v serdabu, požívá pokrm z obětních obřadů.“ Morenz zase píše, že „Ka se snaží zabydlet v soše. Socha byla postavena do vlastní komůrky (serdab) za kultovním prostorem, někdy dokonce bezprostředně za nepravé dveře, a skrze tzv. štěrbinu v serdabu se bezprostředně účastnila kultovních obřadů.“

Nepravé dveře v pyramidách na západní straně

Mezi touto komorou sochy a před ní ležící obětní komorou vidíme nepravé dveře, jakoby přizděný otvor. Nepravé dveře, které byly původně zděny plasticky, byly později jen namalovány na stěnu, často s obrazem Ka, jak prochází těmito dveřmi. Do obětní komory masta- by vezíra Mereruka (6. dynastie, Stř. říše, 2423-2263 př. Kr.) v oblasti pyramid v Sakaře, vystupuje dokonce toto Ka plně plasticky z nepravých dveří, které

jsou vždy v západní stěně. Neboť tam, na západě, je říše mrtvých.

Ka se objevuje v úplném oděvu

Je nápadné, že Ka se objevuje ve svém úplném oděvu. Podle jedné zprávy se zjevuje jako zemřelý, jehož mrtvola doposud leží v horním patře, příbuzní dole jej však vidí v oděvu, který měl naposledy na sobě. (Podle toho by základem veškeré látkovosti muselo být utváření nadsmyslové struktury). Tento fantom zemřelého je pak viděn, jak po gestu rozloučení vychází z balkónových dveří a nedotýká se již země, pozvolna se vznáší vzhůru a kráčí pomalu dále.

1. Nejnižší manifestaci lidské bytosti tvořilo chat, látkové tělo, jemuž bylo souzeno po smrti zaniknout. Aby mu byla přece jen zajištěna neporušenost, bylo mumifikováno (podle Bindela a viz také Kolpaktchy).
2. Toto tělo bylo tvořeno Ka (nikoli jím oživeno, nýbrž prostoupeno, *pozn. autora*), které se s ním shodovalo ve všech částech, a proto bývá egyptology někdy označováno jako dvojitá bytost, dvojník, double. Pouze ono samo se dokázalo *kvůli nedokonalosti, která na něm lpěla, rozlévat v chat...* (pomysleme na fenomén fantomu). V okamžiku smrti se *Ka* stáhlo z chat a *mohlo se pak volně pohybovat kolem* (pomysleme na výstupy), např. zabydlet se také v soše mrtvého.
3. Kromě Ka člověk vlastní ještě Ba.

Slovo a pojem „Ach“ kupodivu chybí u Morenze stejně jako u Bindela. Zmiňuje se o znaku **'h** (Ach) a překládá ho jako „duch“. „Osiris přichází jako duch (**'h**), aby se spojil se svou podobou ve svatyni. Přilétá z nebe jako krahujec s lesknoucím se peřím..“ (Morenz)

Vlivy mumifikace na Ka

Uehli líčí vlivy mumifikace na Ka následovně: „Následky... mu mi fikace se projevíly tak, že do pozemského těla vnořené... Ka zůstalo spojeno s mumií v komoře hrobu; spojení, které trvalo kdysi v životě, je zde uměle

zajištěno mumifikací a průvodním rituálem...“

Pak byl rituál zemřelému nejen předcítán, nýbrž mu byl také na psán na obinadla, jimiž byla mrtvola ovinuta. Mrtvý tedy musel nejen slyšet, ale i umět číst. (Všichni, kteří absolvovali výstup z těla a popsali své zážitky, poukazují vždy na to, že mohli slyšet a vidět vše, co se okolo nich dělo, jako by byli ve svém těle.) Neboť jen fantom, tedy Ka, vlastní fyzické smyslové orgány. Nemůže pouze srozumitelně mluvit, protože mu k tomu chybí hmotný podklad.

R. Steiner to potvrzuje: „Světlem zářící člověk, celá kůže se *citelně* třpytí, oči, které *vidí*, uši, které *slyší*.“ (GA 153) Tedy Ka, fantom, oživený skrze Ach (tj. éterné tělo), oduševnělý pomocí Ba (tj. astrální tělo) a ještě produchovněn prostřednictvím Já, přinejmenším určitý čas po odložení těla ještě slyší a vidí fyzicko-tělesný zevní svět.

Význam balzamování a Knihy mrtvých

Uehli dále pokračuje: „Ka zůstalo připoutáno k pozemské sféře a přijímá ze země obětní dary pozůstalých. Kvůli tomuto spojení, které se nyní udržovalo mezi Ka a mumií, byly v pohřební komoře vedle skutečných dveří zřízeny i nepravé dveře pro Ka... Tím zůstávalo Ka s mumií spojeno se Zemí a génius mrtvého faraóna vstoupil jako Osiris do nebeského světa bohů.“

Chat je jako látkově fyzické tělo mumifikováno, aby se Ka jako nadmyslově viditelné tělo, jako fantom, mohl do mumie neustále vracet. Proto se nemůže také jen tak rozpustit.

„Vyplněním mrtvoly chtěli zachovat siluetu těla, protože věřili, že by se s jeho rozpadem mohlo rozpustit také *Ka* (osobnost).“ Zajímavé přitom je, že „srdce bylo ponecháno v těle, neboť se považovalo za sídlo poznání. Mozek byl... odstraněn a nahrazen plátnem nebo blátem,“⁴ V této souvislosti je nyní podnětné také to, že mumie byla vytvořena tak, aby se co nejvíce podobala živému“ (Bonnet). vadlá kůže byla podložena vycpávkami, byly vsazeny umělé oči, přilepeno obočí, kůže mužů se namalovala červeně, u žen žlutou barvou. Pak byla mumie ovinuta popsanými obinadly a takto připravena uložena do rakve.

⁴ Ions v kapitole „Balzamování a pohřbívání“ (pozn. aut.)

K mumii bývala často přibalena také Kniha mrtvých, která se pokládala většinou mezi nohy (Bonnet). „Ka bylo nejodolnějším ,i nejhustším elementem lidské bytosti... Ačkoli nehmotné, Ka se podle názoru Egypťanů zcela přesně podobalo pozemskému tělu zemřelého. K jeho udržení bylo potřeba dvou věcí:

1. uchování mrtvoly (ta byla proto zabalzamována)
2. vytvoření pokud možno exaktní podoby zemřelého.“ (Kolpaktchy)

Vždyť pro koho jiného mělo být připraveno tělo v „životní podobě“, které již žádný člověk nemůže a nesmí vidět, ne-li pro Ka, aby se v něm mohlo zabydlet podobně jako za života? Hrobka byl také nazývána domem pro Ka.

Byly snad v Ka, tedy ve fantomu, vnímány ještě Ach a Ba jako činné přinejmenším po nějaký delší čas, a proto se Ka tak snadno zaměňovalo za princip života nebo za životní tělo jako takové? V interpretaci zde zřejmě vládne částečné nedorozumění.

Máme-li na paměti to, co R. Steiner řekl o otisku Já v astrálním těle (viz GA 109 a 111), můžeme si dokonce představit, že fantom se projevuje podobně jako Já. To by pak neodporovalo výroku, že „génus mrtvého faraóna vstupuje jako Osiris do nebeského světa bohů“ (Uehli). Chování Ka si přece musíme představovat jako chování oživeného a oduševnělého zjevu, který působí podobně jako Já. Přesto v tomto bodu vznikají kontroverze a interpretační těžkosti.

Kdybychom nahlíželi na Ka jako na anděla strážce, ochranného génia (viz Kolpaktchy), taková interpretace by se vztahovala na texty, které naznačují, že bývalý vlastník tělesného domu se zřejmě také pokoušel využít tohoto svého práva. K tomuto se ještě vrátíme při pojednání o Ach.

Ka „jako bytost, která je stejného druhu a stejné substance jako to, k čemu náleží“, dále charakterizuje Bonnet. Kristensen údajně nejpi ve považoval Ka za životní sílu, ale obsah pojmu Ka byl velmi široký a pohyblivý a byl vykládán jako vyšší síla, působící v těle.

Byl považován za nositele života - nikoli tedy za život sám. „Bez něho (bez Ka) neexistuje žádný vědomý život.“ R. Steiner v GA 131 říká, že na fantomu je závislý vývoj Já. „Ka má podíl na vývojových fázích těla... Člověk pak umírá, ale jeho Ka *neprožívá žádnou změnu* (na rozdíl od Ach a Ba); žije dál a s *ním i člověk*, jehož život nebyl ničím jiným než

působením onoho Ka.“ (Zde Ka vystupuje jako to, co R. Steiner popsal jako neviditelného člověka ve viditelném, GA 221.) Doufání v onen svět má vyjadřovat také výrok: „Když zemřu, mé Ka zesílí.“ Ka se považuje dokonce za božskou bytost. S Ka byla zároveň vložena do člověka nesmrtelná součást, ale zřejmě nikoli v tom smyslu, že by právě on zaručoval nový život. Neboť i Ka potřebuje k svému udržování potravu.

Upozornění na důležitost pokrmu a procesy vyživování

Tímto upozorněním na pokrm, který ovšem náležel Ach, ale předkládal se Ka (viz k tomu také Kolpaktchy, který píše o dvojím druhu pokrmů), se ale vysvětluje, že (jak to vyjádřil Uehli) „duševní život Egyptanů byl podle dokladů hieroglyfických textů uzpůsoben tak, že hmotné a duchovní nebylo ještě ve vědomí odděleno.“ Snad tu ještě vidíme náznaky vzpomínek na staré jasnovidné schopnosti, když člověk ještě ve všech živých potravinách viděl éterné tvořivé síly.

Abychom však prozkoumali, jak proces vyživování souvisel s bytostnými články, citujme zde jeden úryvek z R. Steinera:

„Také v tomto neviditelném člověku jsou obsaženy Já, astrální organizace, éterná organizace, tedy tělo tvořivých sil, a fyzická organizace... *Tato fyzická organizace*, která přichází v úvahu u neviditelného člověka, *zasahuje jen do procesů výživy a růstu*, do všeho, co se z dolního člověka... z člověka výměny látek a fyzických článků uplatňuje v lidské organizaci. Všechny proudy, veškeré silové účinky v tomto neviditelném člověku probíhají tak, že vycházejí z organizace Já, polom jdou do astrální, éterné a fyzické organizace, a nakonec se rozšiřují ve fyzické organizaci...“ (GA 221)

Stanovíme-li pro fyzickou organizaci neviditelného člověka pojem Ka-fantom, pak budeme moci vysvětlit, proč Ka vystupuje z nepravých dveří k obětní nádobě s pokrmu u svých nohou; neboť Ka pobežuje pro své zachování také „potravu“ (viz nahoře). Vzpomeňme si také na to, že i Kristus Ježíš ve zmrtvýchvstalém těle jedl v přítomnosti svých učedníků (Lk 24, 36-43).

Znamení Ka

Dále u Bonneta čteme; „Samotné božství potřebuje Ka. Když Atum vytvořil první dva bohy, položil své paže kolem nich, aby jim světil své Ka a tím na nich dokončil dílo stvoření. Odtud znamení Ka jako pár roztažených rukou s dlaněmi obrácenými k sobě.“

U Ermana čteme: „Již tehdy, když nový sluneční bůh sám vytvořil oba první bohy vyplivnutím, položil za ně své paže a tím přešlo jeho Ka na ně a oni žili. „Prožiješ věčnost ve štěstí, pokud je tvoje Ka u tebe a nikdy tě neopouští,“ říká se v jednom textu.“

Zde si můžeme opět vzpomenout na utváření duchovního zárodku fyzického těla v devachanu. Působí také na osud, a proto se tam píše, že určení osudu člověka je podmíněno Ka. Ka je svou podstatou doma v neviditelném světě. Dále čteme, že mrtvý nevchází do svého Ka. Zachovává si svoji pozemskou podobu a Ka stojí jako jeho ochránce a záruka jeho bytí *vedle něj*, tak jak to dělá nebo dělal na tomto světě. Tak mohlo být vnímáno pouze Ka, protože nebylo nadsmyslově viditelné *uvnitř* živého fyzického těla. Frischauer k tomu říká, že Ka je věrným obrazem těla, neviditelným bytostným obsahem každého člověka, který přežívá smrt do věčnosti. Po posledním dechu těla začíná posmrtný život Ka.

Poukazují snad mrtví adoranti na obrazech z katakomb (na něž upozorňuje Bindel), kteří mají paže vztažené na způsob Ka, na fantomy mučedníků, kteří zde snad opravdu zbožně pozdvihují ruce?

Bonnet pak mluví o „velkém množství bytostí Ka u sluneční ho boha a u krále“. Můžeme si vzpomenut na výše uvedené výklady o znásobování bytostných článků. Ale zde u bytostí Ka M zřejmě znovu objevují zvláštní interpretační potíže.

Zobrazování Ba a Ach ve zvířecí nebo ptačí podobě

Důležitým znakem Ka, jeho podstatnou charakteristikou je skutečnost, že nikdy nebylo zobrazováno ve zvířecí podobě nebo v podobě ptačí jako Ach a Ba, jako určitý éterný obraz astrální. *Ach* bylo na obrazech reprodukováno v podobě *ibise s chocholkou* (*Ibis comota*), ale nikoli ve fyzické podobě člověka jako Ka.

Pojem „zářící bytost“, používaný u Achá, a okolnost, že mrtvý byl pomocí recitace předčítajícího kněze „prozářen“, tj. proměněn v Achá (viz Brunner-Traut, také Bonnet), připomíná proměnění Krista Ježíše na hoře Tábor jako mocné, uchvacující, slunečně éterické světelné zjevení (Mt 17, 2).

Význam slova Ach

Bonnet vysvětluje slovo Ach odvozením od slova „achu“, které znamená světelný třpyt a pak i světelného ducha. Na jiném místě se zase od Ach odvozuje slovo „achu“, které se podává jako duchovní síla, osvícenost, ale také jako duchovní schopnost, dovednost, jako schopnost Ach. „Neexistuje dovedný člověk, který není (plně) obdařen svou dovedností (achu)“ a „Thot dává dovednost (achu) učencům a lékařům“. U lékařů, umělců a filosoficky myslících hraje velkou roli právě činnost éterného těla. Dále bylo řečeno: „Obsah náboženské knihy může být označen jako její achu.“ „Když se Amenofis, syn Hapu, stal knězem, *vidí* achu boží knihy.“ (Mohli bychom si bezděčně vzpomenout také na vnímání kroniky Akáša, která také sestává z éterné substance.) Achu bývalo rovněž obvykle „viděno“, např. achu Osirida, jak vysvítá z textu na jedné stéle.

Bohyně Hathor a ptačí podoba Ach

Souvislost bohyně Hathor, která, jak jsme již popsali, drží před Ka Amenofise III. znamení života, s ptačí podobou Ach, vysvítá z toho, že „při běhu ptáků, tzv. obětním tanci, se pták nazývá Achet, a to zároveň s narážkou na přízvisko Hathor stejného významu.“ Bohyni Hathor, která zprostředkuje životní síly, je zasvěcena kráva, a ona „na je znázorňována s kravskými rohy na hlavě, mezi nimiž svítí sluneční kotouč. Kráva byla v celém Orientu uctívána jako symbol éterných tvořivých sil.

Souvislost Ach s ptačí podobou by se dala podle R. Steinera vysvětlit z toho, že „v ptačím světě je nám v jasnozření nejvíce nápadné éterné tělo.“ (GA 129)

Vztah Ach k éternému tělu by se také mohl vysvětlovat tím, že (podle Horstmann) Amansis byl označen jako zasvěcenec *měsíčního boha* Ach, a že symbolem Ach je *měsíční srpek*, přičemž měsíční srpek může do jisté míry poukazovat na éterný svět *měsíční sféry*. Thotovi přináležejí znamení s ptákem ibisem a Thot byl (podle Lutkera) považován za pána Měsíce, za *stříbrného* Atona. - Na jedné vápencové desce je Thot zobrazen jako ibis s okřídleným měsícem nad hlavou. Je bohem vědění, písařem bohů (viz obr. v Ions). Píše spolu s Atumem a Sešad jména Ramsese II. na listy stromu išed, stromu života (Bonnet). Dále jsou duchové Ach nazýváni těmi, kteří „jsou ve vodě“, což opět poukazuje na éternou oblast. Ach bylo častěji používáno v souvislosti s pojmem *přízraku*. Ale mám dojem, že za strašidelný zjev nebylo považováno Ach jako takové, tedy fantom, nýbrž síla, která v něm působila.

Proč se duchové zemřelých zjevují v oděvech?

Duchové se přece obvykle zjevují v šatech, přičemž oděv sestává z mrtvé látky a sám nemá vlastní éterné tělo. Z průvodních okolností, jak je popisuje např. O. J. Hartmann v kap. 12, „Duchové zemřelých“ („dušičky“), a v kap. 13, můžeme vyvodit, že se zde jedná o nerozpuštěné né fantomy, působící „přízračné“, protože zřejmě je neovládá entelechické Já, ale projevují se v nich jen „oděvy duše“, jak to vyjádřil) O. J. Hartmann. Se strachem z těchto duchů souvisí prokazatelně také zvyk, který se u nás tu a tam uchoval až do 18. století, a to svazovat zemřelé do pozice skrčence, tedy je určitým způsobem spoutat (to bylo nakonec jako nekřesťanské jednání policejně zakázáno).⁵ V zásadě se zdá, že takové

⁵ O křovácích v Jižní Africe se uvádí, že se bojí mrtvých a strašidel, a „úprkem opouštějí místo smrti. Umírající je opuštěn. Hrob mrtvého zatěžují kameny. To je prastarý zvyk, pocházející z pravěké doby... Mrtvý podle víry křováků dále žije jako přízrak nebo živá mrtvola...“

Strach z duchů je popsán také jednou v Evangeliiu. V Matoušově evangeliiu 14, 26 se

přízraky se podle svých projevů zabývají jen pozem skými věcmi (viz také Moody II), protože neposkytují nijaké zprávy o božském-duchovním světě, ani o cestě individuality kámalókou, devachanem atd. Tyto znalosti se získávaly zasvěceními, při nichž se fyzická organizace (fantom) neoddělovala od fyzického těla. Tím se éterné tělo uvolnilo pro duchovní dojmy.

Výše jsme již zmínili Ka slunečního boha Osirida, který nebyl inkarnován ve fyzickém těle, Atumovo utváření entit Ka prvních dvou bohů a vytvoření Ka Amenofise III. Chnumem na hrnčířském kruhu. Zde by mohlo jít o duchovní zárodky fyzických těl. Museli bychom tedy rozlišovat mezi entitami Ka před početím jako duchovními zárodky a posmrtnými Ka jako fantomy. Mezi tím se s člověkem odehrává přeměna a nové utváření v horním devachanu. Duchovní zárodek fyzického těla se přece stává autentickým fantomem teprve svou prací na fyzickém těle.⁶

Nabalzamování mrtvolky a tedy i zachování posmrtného Ka však přesto kdysi muselo být důležité pro duchovní bytost člověka na cestě mezi smrtí a novým zrozením, protože tím byl zřejmě nucen zaměřit . na Zemi a udržovat svou touhu po ní.

Ale to, co se projevovalo v přízraku jako duševní prvek, mohlo liyl totéž, co Egypťané kdysi označovali jako „chaibit“ (tj. stín). Podle G. Kolpaktchyho mohlo být na onom světě jakožto nízká duše v důsledku svého značně poškozeného stavu odejmuto, zničeno a pohlceno. Zdalipak by se v případě chaibit mohlo jednat o tzv. astrální cáry, které I snu přístupné mediím jako nositelé pozemských schopností vzpomínal? Na rozdíl od chaibit představuje Ba vyšší duši, schopnou usuzování a rozumného rozlišování. (Nicméně přiřazení jednotlivých pojmů k sobě navzájem a ve vztahu k celku je stejně obtížné z důvodů, které jsme již citovali.)

píše (popis putování Ježíše po moři po nasycení pěti tisíců na hoře): „A když ho učedníci viděli kráčet po moři, vyděsili se, že je to přízrak, a křičeli strachem.“ Za slovo „přízrak“ je v řeckém textu „fantasma“ = zjev, z toho pak přes lat. fantauma a francouzské fantome v 18. stol. vzniklo německé slovo Phantom, česky fantom. Ve Starém zákoně, v Příslovích (23, 7), byla vlastnost přízraku výstižně charakterizována takto:

„Nejez chléb nepřejícího a nedychti po jeho pochoutkách“ (v. 6). „Neboť uvnitř je jako přízrak. Říká: jez a pij, ale jeho srdce není u tebe“ (v. 7) (pozn. aut.)

Chonsuemhebem, vysokým Amonovým knězem, aby naléhal na obnovení svého 800 let rozbořeného hrobu, podle Brunner-Traut, Ägyptische Märchen (pozn. aut.).

Ach bdí nad neporušitelností hrobů

Na pozadí interpretace Ka jako fantomu, v němž je činné pouze Ach jako éterné tělo, se můžeme pokusit porozumět ještě následujícímu popisu. U Bonneta čteme: Ach mají možnost působit zpětně do světa živých a bdít nad neporušeností hrobů. Ach tedy ohrožuje hanobitele hrobů a slibuje těm, kteří je respektují, svoji podporu také na onom světě. „Neboť já jsem činné Ach a stanu se jeho pomocníkem v nekropoli... Způsobím, že se Ach budou bát všichni žijící na zemi, kteří jsou na západě.“ Ve smyslu výroku R. Steinera by Ka mělo ještě udržovat Ach-éterné tělo:

„Kdybychom každému z vás dokázali odejmout tuto formu („duchovní silové tělo“, tedy fantom)..., pak by se fyzické a také *éterné* tělo rozpadlo jako hromada písku.“ (GA 230)

Vzájemný vztah Ach a Ba

Vzájemný vztah Ach a Ba se vyjadřuje takto: „Duše (Ba) ti patří a tvé achu (tj. působící síla, schopnost Ach) je s tebou“ (viz Bonnet). Nu stélách Nové říše mnohokrát nacházíme tuto formuli: „Stane-li se člověk Achem (následují znaky správného jednání), pak se i má duše (Ba) stane božskou.“ Zde se zřejmě stavu bytí Ach jako proměněné existence dosáhne na základě pozemských zásluh. „Zářící“ zemřelí jsou ostatně jen ti, kteří na sobě zakusili požehnání kultu mrtvých, Neboť mrtvý se nestává Achem jenom tak. Teprve proměny pomocí kněze kultu mrtvých ho učiní Achem. Má se tím upozornit na to, že teprve pomocí kultu se éterné tělo (Ach) uvolní z fyzické organizace (Ka) natolik, že se stane schopným působit a tím také může být bezprostředně prožíváno a vnímáno?

Ba jako očištěný extrakt astrálního těla

Výrok „...pak se i má duše (Ba) stane božskou“, odkazuje na *Ba*, což je zřejmě očištěný extrakt astrálního těla. *Ba* se přece na vyobrazeních znázorňuje jako jakýsi *čáp s lidskou hlavou*. Čáp je jako pták také sym-

bolem ducha. Lidská hlava ptáka Ba mohla proto poukazovat na to, že - prací Já během pozemského života - se Ba, tedy astrální tělo, částečně produchovnilo a nyní může být jako extrakt vzato do devachanu, neboť Ba se může „dokonce připojit k Osiridovi v nebi“, jakmile se „podrobí na soudu zemřelých před Osiridem zvláštní zkoušce“ (Bin- del). Ba se pak stane „překrásnou Ba, která vychází z Osirida, příp. z Osiridova srdce“ (Bonnet) a přemění se ve Fénixe, jehož symbolem je volavka. Fénix-volavka tak vystupuje jako vyšší manifestace Ba.

Z toho všeho můžeme nyní vyvodit, že staří Egypťané museli znát *tři nadmyslově viditelné bytostné články* jako

Ka = fyzickou organizaci,

Ach = éterné tělo,

Ba = astrální tělo.

Lidé jej však však nedokázali přesně navzájem rozlišit, protože do jisté míry byly v oblastech svého působení navzájem zasunuty v sobě. Teprve pomocí exaktní přírodovědecké výzkumné metody R. Steinera, kterou dokázal důsledně aplikovat na duševně-duchovní oblast, a také teprve v době vývoje duše vědomé, vznikla možnost charakterizovat tyto tři bytostné články ve vzájemném oddělení.

Ka jako nadmyslově viditelné fyzické tělo, fantom

Se zřetelem na svůj hlavní úkol jsme se zde pokusili rozpoznat Ka jako nadmyslově viditelné fyzické tělo, příp. fantom, a sice tak, že jsme ukázali:

1. Ka je duchovně tvořeno na Chnumově hrnčířském kruhu
2. jako bytost, tvarem podobná fyzickému tělu,
3. ovšem nepohlavní, na rozdíl od fyzického těla faraónů té doby,
4. jako neživá forma, které musí být darován život teprve skrze Hathor nebo Heket;
5. Ka, jako např. v Mererukově mastabě, je plasticky ztvárněno na nepravých dveřích;
6. a sice v oděvu, jakým býváme oděni na Zemi;
7. mumie byla připravena tak, aby byla co nejvíce podobna zesnulému člověku a aby se v ní mohlo zabydlet tělo Ka odpovídající jí svou strukturou;

8. zemřelému nebyly předčítány jen svaté texty mrtvých, které ho měly připravit na nebeskou cestu, ale tyto texty byly napsány a přidány také na pásy s výroky, jimiž byla mumie ovinuta tak, aby na nich mohl číst pouze Ka;
9. Ka po odložení fyzického těla na rozdíl od Ach a Ba neprochází již žádnou změnou, ačkoli na něm ještě lpí nedokonalosti těla (chat);
10. Ka není jako Ach a Ba zobrazován v podobě ptáka, nýbrž v plné fyzické podobě člověka.

Max Hoffmeister